

УДК 336.221

ПОДАТКОВА СИСТЕМА: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН В УКРАЇНІ

Машталь І.

Студентка факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Досліджено еволюцію становлення податкової системи. Проаналізовано особливості та основні елементи сучасної податкової системи України.

Ключові слова: податки, податкова система, прямі податки, комунальні податки, держава.

Система оподаткування з'явилася з виникненням найпростішої державної моделі. Першими джерелами податків були оподатковувані базові цінності: земля, худоба, раби. І самі податки були «прямими», справлялися безпосередньо з громадян, що одержують прибуток від майна.

Одним з цікавих прикладів в історії розвитку податків була податкова система Римської імперії. Доки Рим залишався містом-державою, його податкова система була не дуже складною. У мирний час податки не стягувалися зовсім, а витрати покривалися шляхом надавання в оренду громадських земель. Державний же апарат фактично утримував себе сам. Більше того, обрані магістри не тільки виконували державні обов'язки безоплатно, а ще й вносили на громадські потреби власні кошти, вважаючи це почесною справою. А от у воєнний час (який практично тривав постійно) громадяни Риму обкладалися податками відповідно до їх статку, для чого раз в п'ять років подавали обраним чиновникам-цензорам звіти про свій майновий і родинний стан (ці документи цілком можна розглядати як найпростіші зразки сучасних податкових декларацій) [2].

З перетворенням Римської держави на імперію ускладнювалася й податкова система. На завойованих землях запроваджувалися комунальні (місцеві) податки й повинності, при чому, що запекліший опір чинили римським легіонером жителі скорених земель, то більшим податком їх обкладали. Римські громадяни, які жили поза Римом, сплачували як державні так і місцеві податки.

В Київській Русі податки з'явилися вже в перші роки виникнення. Слід зазначити, що податки не запозичувалися з інших країн, а мали своє власне, національне походження. Одним з найдавніших прямих податків Київської Русі, було подимне. Назва походить від одиниці оподаткування – «диму». Тобто, «дому», селянського двору. Платили подимне натурою та частково грішми. Інший давній податок мав назву полюддя. Він збирався під час щорічних об'їздів країни князем та його дружиною. І ще одним джерелом наповнення казни було поплужне. Це земельний податок, одиницею оподаткування якого був плуг. Поплужне йшло на військові витрати, утримання князівського двору та на дипломатичні місії. Ці три види податків так узвичаїлись, що й продовжили існувати тоді, коли Київської Русі не стало [2].

Податки відіграють велику роль в існуванні країни. Вони є основним фактором фінансових відносин між державою та населенням с приводу забезпечення можливості виконання державою своїх функцій. Значення податків полягає в тому, що вони виступають інструментом державної економічної політики, здійснюючи перерозподіл національного багатства, як в територіальному так і галузевому та соціальному аспектах. Такий перерозподіл допомагає зменшувати соціальну дискримінацію окремих верств населення, та збільшити ділову конкуренцію і мотивацію працівників до ефективної праці. Але ця роль податків ефективно реалізується лише за умови такого рівня податкового навантаження на підприємства, який не обтяжує їх діяльність, забираючи більшу частину їх фінансових ресурсів на сплату податків.

Фізичні та юридичні особи мають постійно «ділитися» частиною своїх благ або доходів на користь держави, оскільки саме за рахунок цих коштів держава має можливість виконувати свої функції, а за їх відсутності її робота буде паралізована.

Згідно Податкового кодексу України встановлюються загальнодержавні та місцеві податки та збори. До загальнодержавних податків та зборів

належать: податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, акцизний податок, екологічний податок, рентна плата, мито.

До місцевих податків належать: податок на майно, єдиний податок.

До місцевих зборів належать: збір на місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір.

На даний час існує дві системи оподаткування: загальна система оподаткування та спрощена.

На загальній системі оподаткування перебувають юридичні особи та фізичні особи – підприємці, які здійснюють діяльність з використанням та реалізацією підакцизних товарів, великі підприємства, які займаються виробництвом, фізичні та юридичні особи, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю (тобто діяльністю з реалізації продукції закордон). Платники на загальній системі оподаткування при реалізації товару на торгових точках використовують касові апарати.

При загальній системі оподаткування ведеться облік, як прибуткової так і витратної частини доходу. Ведення обліку доходів і витрат дає можливість перевірити правильність відображення податкового зобов'язання в податковій звітності.

Податкове зобов'язання – це сума коштів, яку платник податків, у тому числі податковий агент, повинен сплатити до відповідного бюджету, як податок або збір на підставі, в порядок та строки, визначенні податковим законодавством (у тому числі сума коштів, виплачена платником податків у податковому векселі та не сплачена в установлений строк).

Суб'єкти господарювання, що здійснюють діяльність на спрощеній системі оподаткування поділяються на такі групи платників єдиного податку [1]:

перша група - фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

друга група - фізичні особи - підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у

сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв: не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб; обсяг доходу не перевищує 834 розміри мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

третя група - фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена та юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

четверта група - сільськогосподарські товаровиробники: юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, у яких частка сільськогосподарського виробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків; фізичні особи - підприємці, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, зареєстрованого відповідно до Закону України "Про фермерське господарство".

Доходом платника єдиного податку є дохід, отриманий протягом податкового звітного періоду (року, кварталу) в грошовій формі.

Спрощена податкова система була створена для полегшення роботи малого та середнього бізнесу, або розрахована на сумлінних платників. Нажаль на сьогоднішній час не всі є сумлінними платниками.

На цей час в Україні діє податкова система яка за своїм складом та структурою подібна до податкових систем розвинутих Європейських країн. Однак, на відміну від країн Європи податкова система України не є інструментом конкурентоспроможності держави, вона не в достатній не сприяє зростанню економічної активності суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>
2. Василик О.Д. Податкова система України: Навч. посіб. / ОД. Василик. — К.: ВАТ «Поліграф - книга», 2014. — 478 с.
3. Федосова В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: Монографія / За наук. ред. В. Федосова. — К.: КНЕУ, 2012. — 387 с.